Jens Torkild Baks prædiken juledag

Taler
Jens Torkild Bak
Domprovst

Dato
25. december 2013

Sted
Ribe Domkirke

Omstændigheder
Prædikentekst
Johannesevangeliet kapitel 1, vers 1-14

Salmer
Velkommen igen, Guds engle små
Kom, alle kristne
Hjerte, løft din glædes vinger
Mit hjerte altid vanker
Fra Himlen højt kom budskab her (altergangssalme)
Julen har englelyd

Ordet, der blev kød, mursten, krydsforbandt og gjaldende grise

Glædelig jul! Der er ikke mange julebilleder lige netop i vores egen kirke, Domkirken. Umiddelbart kan jeg her i kirken (hvis vi ser bort fra de tolkningsmuligheder, Carl-Henning Pedersen har efterladt sig oppe i koret) kun komme i tanker om ét billede, nemlig Madonna med barnet på den første af granitsøjlerne i venstre side af hovedskibet set fra indgangen.

Ellers støder man på dem overalt. Lukasevangeliets fødselsberetning, som vi hørte i kirken i går, og Matthæusevangeliet, der kan supplere med en beretning om de vise mænds besøg hos den nyfødte og hele den efterfølgende dramatik: flugten til Ægypten og barnemordet i Betlehem – begge juleevangelier har op gennem kristendommens historie talt så stærkt til skiftende kunstneres fantasi og skaberglæde, at vi ikke mindst igennem deres værker bilder os ind at kunne se lyslevende for os, hvordan det hele var. Og tak for sådanne værker!

Men at Ordet var hos Gud i begyndelsen, ja ikke bare var hos Gud, men var Gud, for så senere at blive kød og tage bolig iblandt os, det er der som fortælling betragtet ikke meget "kød" på, om jeg så må sige. Men er det ikke fantasien, der lader sig udfordre af ordene i Johannesevangeliet, er det så meget desto mere forståelsen, forstanden, der bliver det: Med den sælsomme indledning til sit evangelium tilbyder Johannes os en nøgle til forståelse af kristendommens fødselstime. Det vender jeg tilbage til.

Inden da skal vi gå en omvej. Den hårdtslående politiker og murersvend Mattias Tesfaye har skrevet en lille og, uanset om man sværmer for partifarven eller ej, vidunderlig bog om sit håndværk med titlen *Kloge hænder. Et forsvar for håndværk og faglighed.* Bogen har ligesom Johannesevangeliet en indledning, en indledning, der i lighed med Johannesevangeliets (men så hører lighederne på et eller andet sted også op) gør rede for det møde, den grunderfaring, den oplevelse, der bliver skelsættende for Tesfayes kærlighed til sit fag. Jeg tillader mig nogle lidt længere brudstykker fra indledningen:

108 x 55 x 228. Sådan stod der på tavlen, da jeg startede på murerskolen i Aarhus som 16-årig. Efter det obligatoriske navneopråb trak vores faglærer en mursten op af sin gråslidte mulepose og stillede den demonstrativt på katederet: "Dette er en mursten", sagde han.
[De fleste af os følte os pludselig] bekræftet i, at undervisningen på teknisk skole var indrettet til halvretarderede. Men vi tog fejl. Dette lille genitræk fra den fuldskæggede faglærer markerede et vendepunkt i mit syn på viden og intelligens. En dansk mursten i standardmål er 108 millimeter x 55 millimeter x 228 millimeter, det er altså som udgangspunkt en simpel byggeklods. Men allerede den første dag på murerskolen stod vi og delte den i trekvarter, halve og kvarte mursten... Siden da er min kærlighed til den efterhånden 10.000 år gamle arabiske byggeklods kun vokset. Vi murersvende går sjældent forbi en bygning, uden at vi bevidst eller ubevidst forholder os til murværket. Når jeg kommer hjem fra udlandet, har jeg utallige billeder af gotiske kirkehvælvinger og flisemosaikker med. Jeg indrømmer blankt: Jeg er en murstensnørd, der var parat til at melde mig ind i folkekirken, alene for at blive gift i Grundtvigskirken – et regulært teglkunstværk på Bispebjerg Bakke i København.[1]

Og så bruger han i øvrigt denne grunderfaring med murstenen til at skælde ud over vor tids skriftlærde og akademiske fundamentalistkultur, der kun har respekt for bøgernes teorimættede verden og hovedets intelligens, men ikke for den begavelse, der trænes ind i kroppen ved at udføre de samme bevægelser igen og igen i en stadig forfinelse af dem. Den læringsproces, der er forudsætningen for, at en fodboldspiller, en musiker og altså en murer i løbet af måske ti tusinde timer kan blive en mester i sit fag. Den læringsproces, der underkendes i en tid, hvor det handler om at få tingene klampet sammen hurtigt-hurtigt-hurtigt. Med henvisning bl.a. til violinbyggerfamilien Stradivari siger han:

Hændernes viden skal stadigt og bevidst leveres videre fra generation til generation, ellers går den tabt. Vestafrikanerne forklarer det rammende i ordsproget: En gammel håndværker er som et brændende bibliotek. Bogstaver og ord kan meget, men ikke al viden er tilgængelig gennem vores sprog – meget viden er gemt i kroppen og kan kun formidles gennem hænderne... I den skandinaviske håndværkerforskning kaldes det "tavs viden".[2]

Og Ordet blev kød og tog bolig iblandt os... Nej, selvfølgelig er evangelisten Johannes, som vi nu vender tilbage til, ikke ude i et socialdemokratisk eller fagligt forsvar for det skandinaviske håndværk. Men han forsøger med sin sætning om, at Ordet blev kød, at beskrive den grunderfaring, hvorved gudsforholdet træder ud af skriftens verden, ud af bøgernes verden, ud af boglærdommens og teoriernes sfære og bliver en konkret, sansbar, håndgribelig virkelighed. Det er det, der sker i mødet med Jesus, siger Johannes.

Før det møde har Gud kun været tilgængelig igennem skriftens ord. Igennem myter, legender og spekulationer. Igennem angst og bæven. Igennem lovens stentavler og de yderligere 600 detaljerede forskrifter for en korrekt religiøs adfærd. Igennem de skriftkloges belæring og den institutionelle magt, det gav de skriftkloge og præsteskabet at påberåbe sig monopolet på al viden om Gud og Guds vilje.

Det, der nu sker i mødet med Jesus, er, at lovens, skrifternes og præsteskabets monopol på Gud brydes. Nej, bedre, at følgende overbevisning sætter sig igennem: Hvis Gud virkelig findes, er det Gud, vi møder i Jesus fra Nazaret, Ham, vi møder i Jesu ord og gerninger, liv og død. Han er ved sin ubetingede nåde, kærlighed og barmhjertighed et befriende, livgivende lys sammenlignet med hvilket, det hidtidige gudsbillede, skabt af lovens bogstav og de skriftkloges nidkærhed, fremstår som det beklemmende, angstfyldte mørke, det også er født af.

Naturligvis kæmper mørkemændene for at beholde deres hidtidige magt, men det vil ikke ske, siger Johannes. Lyset er kommet for at blive, og i det enkelte menneske vil dette lys sejre til sidst. *Og vi så hans herlighed, en herlighed, som den enbårne har den fra Faderen, fuld af nåde og sandhed.*

Jeg skal ikke kunne sige, om det er på samme linje helt, men også den unge Yahya Hassan erfarede nødvendigheden af et radikalt traditionsbrud af den

type, hvorfra ingen vej går tilbage: *Med mødre på skuldrene og doktriner fra grotterne, de beder til min frelse, de kalder på imamerne. Men der er sten i min mundfuld, jeg gjalder med grisene...* [3] siger han i sin meget omtalte digtsamling fra efteråret.

Og Ordet blev kød, mursten, krydsforbandt og løbeforbandt, murværk, katedraler og orgelkoraler. Så håndgribeligt nærværende kom Ordet ind i vores verden, men først og sidst blev det menneske. Og hvis vi vil forstå det, kan det ikke nytte at springe vores egen menneskelighed over, skjule eller tilsidesætte den.

For nu er det pludselig os, der er eksperterne. Nu er vort liv det sted, Gud sætter os stævne i Jesus fra Nazaret. Lovens bogstav og de skriftlærdes belæring er ikke længere stedet.

Grundtvig, der sammen med Brorson er storleverandør af julens salmer, får undertiden hele sit teologiske projekt sammenfattet i ordene: "Menneske først og kristen så." At være kristen er at øve sig i at være menneske. Øjeblik efter øjeblik, time for time, dag efter dag, måned for måned, år efter år. Først når man er godt i gang med det, forstår man, hvad det yderligere er, man har brug for. Og det er barmhjertighed, nåde, tilgivelse. Og så vil stenene i katedralens murværk begynde at leve for en som det håndgribelige, sansbare værn om det befriende nådeår, der findes i Kristus midt i verdensåret. Glædelig juledag! Amen.

1. Mattias Tesfaye: *Kloge Hænder. Et forsvar for håndværk og faglighed*, s. 7f. Gyldendal. 2013.
2. Mattias Tesfaye: *Kloge Hænder. Et forsvar for håndværk og faglighed*, s. 21; 23. Gyldendal. 2013.
3. Yahya Hassan: *Digte*, s. 113. Gyldendal. 2013.

Kilde
Jens Torkild Bak: "At øve sig i at være menneske", s. 19-22. Eksistensen. 2017

Kildetype
Dokumentation i bogværk

Tags
Anden tekstrække, Juledag, Prædiken, Prædikener fra 2000-tallet

URl
https://www.dansketaler.dk/tale/jens-torkild-baks-praediken-juledag